

M. ŞEHMUS GÜZEL

Gidenlerin Ardından

ekitap.ayorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL
GİDENLERİN ARDINDAN

ekitap biçiminde ilk sunumu: Ocak 2022

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL.

Dizgi : MŞG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, hediyeimizdir.

İÇİNDEKİLER

HESAP SORMAK	5
TUNCER BULUTAY'I UNUTMA	9
ABİDİN DİNO'YU ANMAK.....	14
LEYLA ERBİL'İN BİR MEKTUBU : "EVE DÖNÜŞ"	18
YILMAZ !	22
NÂZİM HİKMET'E İLİŞKİN BİR VEYA İKİ ANI	28
YAŞAR !	33
TAHA TOROS.....	38
YUSUF DA GİTTİ... ..	43
SUMRU YAĞMURDERELİ'NİN ARDINDAN	52
HALAY BAŞIYDI.....	58

HESAP SORMAK

“O gece son dersimiz 4-5 dakika erken bitti... 200 öğrenciydik. Yanımda Müjdat, okulun kapısından çıktık. Dış bahçeyi geçip caddeye yürüdük. Hava iyice kararmıştı. Okulun önündeki otobüs durağından hem Boğaz Köprüsü hem de Mecidiyeköy, Levent yönüne otobüsler gider gelir, gelir giderlerdi. Boğaz üstünde o günlerde tek köprü bulunduğundan binlerce araç o saatlerde kaplumbağa hızıyla ilerlerdi. Caddenin karşısındaki duraktan otobüse biner Aksaray’a giderdim. Kadıköy yakasında oturan Müjdat, ‘Arif bana müsaade, şu gelen Kadıköy otobüsü olabilir, hadi eyvallah!’ diyerek koşar adımlarla uzaklaştı.

Birkaç saniye geçti, Postane yakınlarından, faşistlerin toplandığı noktadan iki el silah sesi geldi. Sokak o denli az ışıklandırılmış ki Postane’nin önündekileri görmek mümkün değil. Silah sesinin geldiği yöne baktım, orada iki kişi vardı. Ateş edenler onlar mıydı ? Her gece o saatte Akademi’den çıkarken Merasim Birliği polislerinden 30-40 kadarının “can güvenliğimiz” için orada bulunmasına karşın bu gece sadece Akademi’nin daimi görevlisi POL-DER’li birkaç polis vardı. Bunları düşünürken yayılım ateşi başladı. Panik... Çığlıklar, otomobil gürültüleri, silah seslerine karışıyor. Herkes kendini hızla yere atıyor. Mermiler peş peşe sıkılınca ve panik yoğunlaşınca beyaz miğferli iki polisin kendilerini yere atması üzerine ben de kendimi yere atıyorum. Mermiler taşlarda ayrı, yakınlarımdaki çimenler üzerinde ayrı ses çıkarıyor. Silahlar sustuğunda sağıma soluma bakıyorum, çimenlerde sürünerek ilerleyenler var. Ben de onlar gibi sürünerek Akademi’nin girişine yöneliyorum. Giriş kapısı can pazarı. İçerideki öğrenciler ‘Okula girin !’ diye sesleniyorlar. Sırtından kahpece vurulmuş bir yaralı yüzüstü düşmüş, kanlar içinde yatıyor.

Önümdeki öğrenci onu yavaşça çeviriyor. Yaralı tek noktaya bakıyor, dirsekleri yerde, elleri yukarıda duruyor. ‘Kendini nasıl hissediyorsun?’ diye soruyoruz, ağzından belli belirsiz bir hırıltı çıkıyor. İçeriden uyarılar artınca kendimizi dardır içeriye atıyoruz. Akademi’den çıkamayanlar sınıflara dolmuşlar. On dakika geçmeden polisler geldiler. Katilleri arayacaklarına Akademi’ye girmeye çalışıyorlar, tepkiyle karşılaşıyorlar ve giremiyorlar. Yüzlerce öğrenci hem slogan atıyor, hem polise direniyoruz. Bir anda kapılarda sıralar ve sandalyelerle barikatlar örüldü. Ve her barikat bir dağ gibi yükseldi. Polisler barikatın arkasında kaldılar...”

9 Mayıs 1978’de, Yıldız’daki İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi’nde katiller alçak pusularından birini daha kurdular :

Öğrencilerin üzerine üç ayrı otomobilden yayılım ateşi açtılar : Üç fidan düştü : Müjdat Çelikyay, Hasan Okut, Renan Eriş.

Müjdat’ın sınıf arkadaşı ve kendisi de kurşun yağmuru altında kalan Arif Okay o puşt tuzağı yukarıda aktardığım biçimde yazıyor.

Hemen birkaç noktanın altını çizmek mümkün :

O geceye kadar Akademi çıkışında 30-40 kadar polis görevliyken o gece neden ortada yoktular ?

O günlerde Boğaz üstünde tek köprü bulunduğu için otomobiller son derece yavaş ilerleyebilirken nasıl oldu da üç otomobildeki katiller yakalan(a)madılar ?

Polisler katillerin peşinden koşacağına neden Akademi’ye girmeye kalktılar ?

Bu hain pusuyu atanlar hakkında dava açıldı mı ?

Katillerin yakalanması için neler yapıldı ?

Faşist pusunun ertesinde Müjdat'ın cenazesi Bursa'ya gönderildi. Hasan'ınki Ordu'ya.

Renan İstanbul'da kaldı.

Arkadaşları onları unutmadılar. Anıları yaşatılıyor. 9 Mayıs 2009 cumartesi arkadaşları üç fidanı anmak için biraraya geldiler.

Soruların yanıtlarını kim veya kimler verecek ?

Olayın ertesi sabah Yıldız'da toplanan insanlar kendi yanıtlarını verdiler : Arif Okay anlatıyor :

“Bahçeden ve caddeden sesler geliyordu. Yola baktım. Her yer asker ve polis. Karşıda birkaç panzer. Genç insanlar akın akın okula geliyor. Olaya duyulan öfke 'Kahrolsun faşizm!' sloganlarıyla Yıldız Yokuşu'nda çınılıyordu. Yürüyenlerin içinde orta yaşlı ve daha yaşlı insanlar da göze çarpıyordu. Polis ve asker kordonunun arkasındaki birkaç bin kişilik halk kitlesi izliyordu. Trafik tamamen kesilmiş, Yıldız Yokuşu bomboştu. Bahçeden de sesler geliyordu. Bahçeye bakmak için karşı pencereye gittim. Gözümle görebildiğim her yer insan doluydu. Bahçede adım atacak yer kalmamıştı.”

Hepimizin ölüleri var :

Benimkiler Mahir Çayan'dır. Hüseyin Cevahir, Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'dır. Ve daha nice... 2021'in son günlerinden birinde yitiğimiz Yusuf Küpeli'dir...

Yüzünü gördüğümüz, iki satır konuştuğumuz, birlikte bir bardak çay içtiğimiz ve bir simidi paylaştığımız yoldaşlarımız, yol arkadaşlarımız, arkadaşlarımız, dostlarımız. Onlar bizimle birlikte yaşıyorlar. Arif'inkiler de onunla :

“İtiş kakışlarla Ortabahçe’ye ulaştım. Bahçenin bir bölümünde iki dost ellerinde fırçalar, eni dört metrelik büyük bir bez üzerine çizdikleri bir resmi tamamlamak üzereydiler. İyice yaklaşarak resme baktım. Evet, oydu : Sarı saçları, sarı bıyığı, gözlüğü... Müjdat yeşil gözleriyle bana bakıyordu.”

Onları anmak için burada birkaçı hakkında yazdıklarımı sunmalıyım diyorum. Sunuyorum. Sonrası size kalıyor.

(Mayıs-Haziran 2009’da yazıldı. Yayınlandı. Ama nerede yayınlandığını not etmemişim. Belki Günlük gazetesinde. 4 Ocak 2022’de göz geçirdim, bir-iki ekle sunuyorum.)

TUNCER BULUTAY'I UNUTMA

1978 ve sonrasındaydık. İkimiz de Siyasal Bilgiler Fakütesi'nde (SBF) öğretim üyesiydik. Tuncer ince ve uzun boyluydu. Fakülte koridorlarında, anfilerde, dersliklerde, kantinde, lokantada karşılaştığımızda selamını eksik etmezdi, öteden beri tanıdığı izlenimi vererek, belki de öyleydi, ve tebessümle. Zarif bir öğretim üyesiydi. Bilgi deposu. Hoşgörü ve sevecenlik abidesi. Her zaman.

1960'ların başındaydık : O günlerde genç bir asistan, efendi bir öğretim üyesi olan Tuncer Bulutay'ı Sadun Aren'in derslerinde 1964-1965 ders yılının hemen başlarında tanımışdık. Sadun Hoca birinci sınıfa "İstatistik" dersi veriyordu. Muammer Aksoy'un "Medeni Hukuk", Mümtaz Soysal'ın "Anayasa Hukuku" derslerinde olduğu gibi Sadun Aren'in dersinde de o günlerdeki büyük anfi tıklım tıklım dolardı. Hoca derse girdiğinde yanında yürüyen, Hoca anfi sahnesine çıkarken, hemen öğrencilerin yanında boş bir sandalyeye oturan Tuncer, bizden birkaç yaş büyüktü ama bizim gibi genç ve tertemizdi. İlk gördüğümüzden

itibaren bağrımıza basmış, sevgimizin işareti olarak yakın bir arkadaşımızmış gibi O'na sadece Tuncer demişik. Ve hep öyle kaldı. Bulutay bizim için Tuncer'di. Sadun Aren'i de çok tutuyorduk ama O'na Sadun demiyorduk. Sevgimizin daha az olmasından değil, Sadun Baba'nın bir Tarih olmasındandı. Gelin Tuncer'i nasıl keşfettiğini anlatsın, dinleyelim ve görün Tarihi:

1957 olmalı : “Hocalığım sırasında pek çok anım var, ama bunlardan bir ikisi şimdi hemen aklıma geliyor. Bir sınavdan sonra cevap kağıtlarını okuyordum, baktım biri benden daha iyi yazmış. Ama hakikaten iyi yazmış, benim düşünmediğim şeyleri de düşünerek yazmış. O zaman son sınıfa ders veriyordum, bu çocuk kim diye merak ettim. Baktım, Tuncer Bulutay. Sonra kendisiyle konuştum, asistan olmasını önerdim, o da kabul etti ve asistan oldu. Bütün Mülkiyelilerin bildiği gibi ben üniversiteden ayrıldıktan sonra kürsünün başına o geçti ve çok iyi bir kadro oluşturdu, ta ki 1982'de (Şubat 1983'te. MŞG) 1402'lik oluncaya kadar. Buna çok üzüldü, daha doğrusu kırıldı ve 1402 sayılı yasayla uzaklaştırılanlar davalarını kazanıp geri döndüklerinde o geri dönmeye talip olmadı. Ama iktisat alanında başka çalışmalar yaptı. Bilim alanında da çalışmalar yaptı (...)” (Sadun Aren'in Puslu Camın Arkasından başlıklı anılar kitabından : İmge Yayınevi, Ankara, 2006, sayfa 78.)

Tuncer Bulutay 1957'de 23 yaşındayken SBF'de İktisat ve Maliye Kürsüsü'nde öğretim üyeliğine başladı... 12 Eylül 1980 askeri darbesinin eseri YÖK belasıyla ve o sırada yürürlükte olan 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'na dayanılarak Şubat 1983'te ama yasal olmayan bir biçimde görevine son verildi. Tuncer “ailesinden” ve öğrencilerinden koparılmasına çok üzüldü...

Ama moralini bozmadı. Ekonometri ve genel denge kuramı konularındaki çalışmalarıyla tanınan Bulutay araştırmalarını sürdürdü...

Bulutay'ın istatistik, ekonometri ve iktisat alanlarındaki çağdaş öğretilerin tanınmasında ve yaygınlaşmasında önemli katkısı olmuştur. Ekonometri ve genel denge kuramı konularındaki kitapları bu alanlarda Türkiye'de yayımlanan ilk yapıtlardır. Somut iktisadi sorunları, istatistiksel ve ekonometrik yöntemleri yetkinlikle kullanarak incelemiştir.

Birçok kitabı yanında SBF Dergisi'nde, İktisat Dergisi'nde, ODTÜ Gelişme Dergisi'nde yayımlanmış pek çok makalesi vardır. Bulutay, bu çalışmalarında Türkiye'de iktisat eğitimi, ekonometrik yöntem ve Türkiye ekonomisine uygulanması, Türk seçmenlerin oy verme eğiliminde iktisadi nedenlerin önemi, Türkiye imalat sanayinin yapısı, mantık kurallarının bilimsel alanda kullanılması, neo-klasik iktisat modelinin eleştirel değerlendirmesi gibi konuları işlemiştir.

Bulutay yaşamını, çalışmalarını ve çocukluğundan, Trabzon'dan, başlayarak hayat deneyimlerini sözlü tarih yöntemiyle Selim Soydemir'e anlattı :

“Tuncer Bulutay'ın Bilimsel Yolculuğu” adlı kitap 2019'da Mülkiyeliler Birliği Yayınları'nca okuyucuya sunuldu. Bu kitap, “İktisatçı” isimli belgesel ve benzer videolar sayesinde Bulutay'ı biraz daha yakından tanımak mümkün.

Bulutay'ın bilge yönünü vurgulamak için şimdi Selim Soydemir'in anlatımıyla Tuncer'den iki alıntının tam sırasındır :

Hoca, “demokrasiye vurgu yaparken, okulda eğitimi anlatırken özellikle altını çizdiği konu 'saçmalama özgürlüğü'ydü. Hoca,

‘insanların saçmalamasının yolunu kapatırsanız, gelişmeyi de, ilerlemeyi de durdurursunuz’ diyordu.”

İkinci alıntı “Bilim adamının sorumluluğu”na ilişkin : “Bilindiği üzere 2016’nın son günlerinde TÜİK Milli Gelir serilerinde büyük değişiklikler yaptı ve hatta hesaplama yöntemlerini değiştirdi. Sorumlu bir bilim adamı olarak Hoca, diğer hocalarla beraber çalışıp, bu değişikliğin ne kadar hatalı olduğunu anlatmak üzere, ve herhangi bir maddi menfaat gözetmeden TÜİK ve Kalkınma Bakanlığı’nın kapılarını nasıl aşındırdıklarını, nasıl didindiklerini de anlattı. Hoca bu didinmelerinin nedeni olarak ‘Yarınki kuşaklar bu işler olurken sen bilim adamı olarak ne yaptın dediklerinde bir kenarda bekledim dememek için’ açıklamasını yapıyordu.

Bu nokta Bulutay’ın yaşamı boyunca süren kurallarından biriydi. Şöyle söylediği de biliniyor : “Eğer bugün yanlış gördüğümüzü söylemezsek, yarın genç öğrencilerimizin, insanların yüzüne nasıl bakarız?” Genç veya yaşlı bilim kadın ve adamlarının dikkatine.

7 Aralık benim için 1993’ten beri yas günüdür. Artık bugünden itibaren Abidin Dino’nun aramızdan ayrılışı yasımıza Tuncer Bulutay’ı yitirmenin yası da eklenecek. Onları anmak ve unutturmamak kalanların görevidir. Ankara, Cebeci, Çankaya ve İstanbul Tuncer’in ismini sokak, cadde, bulvar ve meydanlara vermeli. Trabzon mütevazı futbolcu ve sıkı futbol meraklısı Tuncer’i nasıl yaşatacağını ise mutlaka bizlerden iyi biliyordur. Tuncer’in doğduğu kent olmak her kente nasip olmaz.

NOTLAR : YARARLANDIĞIM KAYNAKLAR

Makalede belirtmediğim kaynaklarım şunlardır :

Duvar gazetesi sitesinde sunulan Bulutay'ın önce öğrencisi, sonra meslektaşı Yılmaz Akyüz'ün ve Oktar Türel'in söyleşileri.

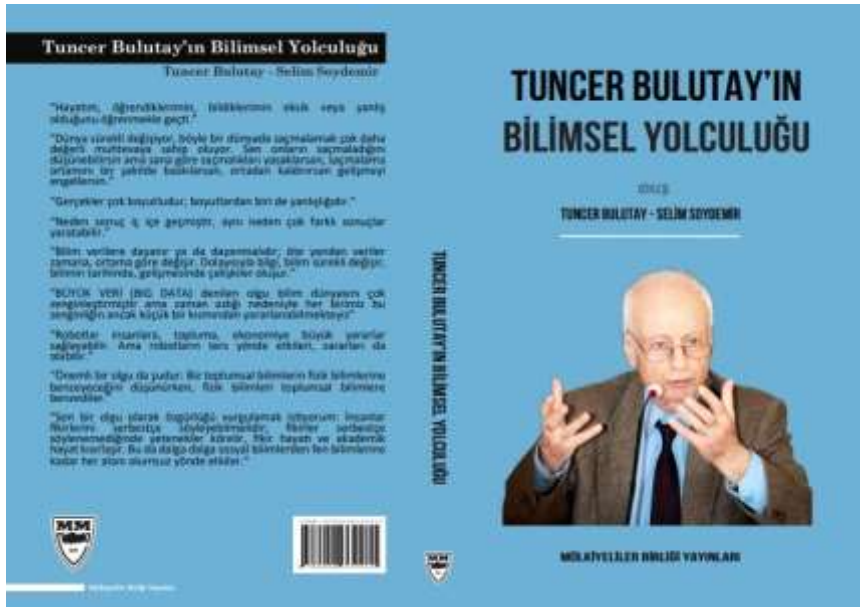
Ekin Değirmenci : "Gelenek Nedir sorusu ve Tuncer Bulutay üzerine...", Birgün, 8 Aralık 2021.

"İktisatçı" belgeseli, 80 dakika.

mulkiye.org.tr, 7 ve 8 Aralık 2021.

mulkiyehaber.net, 7 ve 8 Aralık 2021.

Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 21. cilt, Anadolu Yayıncılık, 1983

ABİDİN DİNO'YU ANMAK

Bugün aramızdan ayrılışının yirmisekizinci yılında Abidin Dino'yu anmak ve kimi yaşamışlıkları, anıları ve anları sizlerle paylaşmak umuduyla

ekitap.ayorum.com sitesinde

her zaman olduğu gibi hediye biçiminde sunduğumuz iki kitabımı kısaca tanıtmak istiyorum :

ABİDİN DİNO TARİHİNDEKİ YANLIŞLARI DÜZELTİYORUZ isimli çalışmam Abidin'in kimi yerde yayınlanan HAYAT HİKAYESİNDEKİ tarih ve bilgi yanlışlarının bir kez daha açıklanması ve yinelenmesinin önlenbilmesi amacını taşıyor. Bu hatalar öteden beri yinelenmişinden bu kez özel biçimde vurgulamak istedim. Bunun için de küçük bir ekitabın yeteceğini sanıyorum. Bugün piyasada kolayca bulunabilen "bilinenlerin", sanal dünyada yazılı olanların denetimden geçirilmeden, başka kaynaklarla karşılaştırılmadan yinelenmesi alışkanlığının alıp başını gitmesi, kopyala-yapıştır-yayınla kolaylığı sonucu Abidin Dino'nun hayatına, "kısa hayat hikayesine", "özgeçmişine" ilişkin ve bilhassa internet dünyasında "dönen" yazılarda ve onları alıp aynen yayınlayan basılı gazete ve dergilerde ve hatta kitaplarda birçok hata bulunuyor. Daha önce kimi makalemdede, Abidin Dino'ya dair kitaplarımda ve ekitablarımda bu yanlışları birkaç kez düzeltmeme karşın yanlışların sürgittiğini hayretler içinde gördüm. Hele bu hataların Abidin Dino'ya saygı göstermek için çaba sarfedenlerce, Abidin'i sevdiğini ileri sürenlerce, hatta Abidin Dino üzerine çalışmalarını okuduklarını iddia edenlerce tekrarlanmasına hem şaşırıyorum hem üzülüyorum. Bu yanlışların kalıcı olmasını engellemek gerekiyor : Doğrularını yeniden ve yeniden yazarak. Yineleyerek.

Rakamlarla arası bozuk olan Abidin'in bizzat yaptığı ve yinelediği iki hatayı örnek olarak anımsatayım:

Güzin'le evlilik yıldönümünü hep 23 Eylülde kutladılar. Oysa gerçekte evlilik tarihi 22 Eylül: Güzin'in kimlik cüzdanında aynen böyle yazıyor.

Abidin'in ikinci tarih hatası : Türkiye'den İtalya'daki bir sergiye katılmak için çıkış tarihini Abidin hep 1951 diye söyledi ve yazdı. Doğrusunu sabırla, uzun araştırma, tarama ve inceleme

sonucunda buldum: 27 OCAK 1952. Belgesiyle birlikte ekitapta ispatlı. O tarihte ülkeden kısa bir süre için çıkıyordu ve bu çıkışın uzun çok uzun süreceğini bilmiyordu.

Vaktiniz olursa bir göz atın, başkalarının yaptığı ve yinelenen daha epey hata var. Düzeltilmiş olarak. Hata yinelenmezse af edilebilir ama sürdürülmesi Abidin'e ayıp oluyor. Düzeltilmiş biçimleriyle TARİHLERİ viki miki gibi ansiklopedilere ve benzeri biyografi sunuculara ve meraklılarına iyi niyetlerine güvenerek emanet ediyorum.

ABİDİN DİNO'NUN TÜRKİYE AŞKI isimli ekitabımda Abidin'in bilinmeyen veya belki çok az bilinen bir yönünü, Türkiye'ye temelli dönüş ve İstanbul'a yerleşmek arzusunu anlatıyorum.

1969'da Türkiye'ye bir sergi için 1952'den beri ilk kez döndüğünde, resimlerinin neredeyse tümü kapışılınca, Adana'da Abidin Paşa'dan, dedesinden, kalan toprakları da satıp, İstanbul'da Galata Kulesi'nin yanı başında bir ev satın alıp İstanbul'a yerleşmek istiyor.

Bunun için epey uğraşiyor...

12 Mart 1971 darbesi gelince bu işin peşini bırakmak zorunda kalıyor ve maalesef Abidin Türkiye'ye, canı, canının içi gibi seviği ülkesine temelli yerleşemiyor.

İki kez daha şansını deneyecek Abidin.

Ama maalesef arzusunu gerçekleştiremeyecek.

Bu arzunun gerçekleştirilememesi ülkesine aşkının artmasında belirleyici olmuştur.

Özlemler ama maalesef uzaktan sevilen ülkenizin ve yurttaşlarınızın seyri kolay sanılmasın lütfen. İşte ispatı Abidin'in hayat hikayesinde. Bunun bilinmesinde yarar olduğuna inandığım için, yeni belgeler ışığında yaptığım bu çalışmayı bir ekitap biçiminde sunuyorum. Herkes okuyabilsin umuduyla.

1993 yazında, Abidin'in ülkesindeki son yazında, Büyükkada'da, Güzin'le birlikte, kadim dostları Tiraje'nin evinde kaldığı üç haftalık zaman diliminde, Eylül 1993'te TÜYAP Sanat Fuarı'nda sergilenecek resimlerini yarattı.

O günleri Abidin aynen şöyle dile getirdi :

"1993 yılında Büyükkada'da yaz günü resim yapıyorum.

Allah akıllar versin, sırası mı bu hengâme ortasında diyeceksiniz.

Sırası değil, biliyorum ama, resim yapmanın sırası ne zaman ?

Bu akşam Heybeli'nin ardına doğru mora çalan küller yağıyor çaprazlama.

Artık fırçaları yıkamam lazım. Yoruldum."

(...)

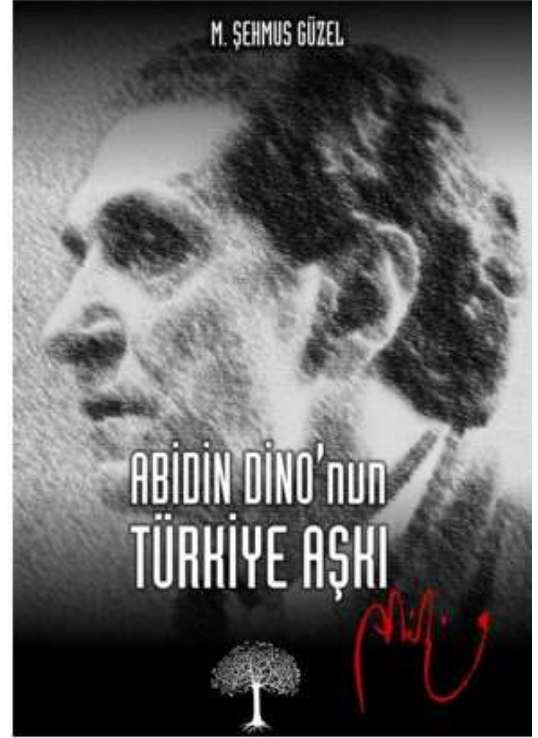
"Ben susunca imgeler seslenir.

Ben susunca suretim gülümser.

Ben susunca sizler konuşursunuz.

Hakikat sizlersiniz,

başkaları değil çünkü." (7 Aralık 2021, ayorum.com)

LEYLA ERBİL'İN BİR MEKTUBU : “EVE DÖNÜŞ”

Ekim hüznü olmalı. Bugün Leyla Erbil'i anmak istedim. Eşsiz ve hakikaten feminist yazarımızın 7 Haziran 2009 tarihli mektubunu sizlerle paylaşayım dedim. Biraz “tuhaf” gelebilir. Ama hakiki “bir kadın”dan geliyor. Okuyun derim. Güzellikler unutulmasın. Yeri doldurulamaz yazarımızın herşeyi küçük harfle yazdığı da. Eve dönüş tırnak içinde çünkü değerli yazarımızın iletisine bizzat taktığı başlıktır. “Gönderisini” aynen aktarıyorum :

“sevgili şehmus güzel,

sonunda yazma fırsatı yakaladım. son olarak on gün kadar süren bir yolculuğum oldu. muğla üniversitesi'nin yapacakları panelde

onur konuğuydum. gittim. kendim de konuşma hazırladım. ikinci ve bitiriş konuşmam, "villejuif" rüyası üzerineydi, elbette sizin de adınızı andım. muğla akyaka köyüne, "gitmesek de görmesek de o köy bizim köyümüzdür" imgesiyle teşekkür ettim.

sanatım hakkında konuşanların tümü akademisyendi. biri dışında iyi hazırlanmıştılar. en iyisi de maceralı "bir kötülük denemesi" anlatımımın necmiye alpay tarafından yorumu idi. o yorumu 4 haziran tarihli radikal'de de çıktı.

muğla belediye başkanı ahmet çalca büyük özen gösterdi kemal özer'e ve bana; (...) yaşımızı gözeterek bir araba tahsis etti bize. en güzel olay da kırk yıldır görmediğim, türkiye'den kaçıp sonunda ingiltere'ye yerleşen orhan suda ile karşılaşmamız oldu.

size yazma duygusu taşta taşta içimdeydi ancak fizyoterapiden sonra yorgun dönüyorum. kitap ağlayarak beni bekliyor, dostlar ve gündelik işler de öyle. 130 e-posta da dönüşümü beklemiş. beni bağışlayacağınızı umarım.

muğla'dan bodrum'a geçip dört gün de orada kaldım. böylece beynim de dinlenmiş durumda kitaba sarıldım.

Güzin'i (Güzin Dino. MŞG) merak ediyorum ama telefonla bile arayamıyorum nedense. (Güzin'le) birlikte kaldığımız toloman otel'in sahibi zeki köylü ile konuştuk, panelime de geldi, bu yıl eylül gibi kitabı tamamladıktan sonra gitmek istiyorum gene o otele

belki gzin'le orada buluşabiliriz. görürseniz sevgi ve saygılarımı iletin lütfen, yanaklarından öpüyorum. sanırım mail kullanmıyorum.

ya siz, istanbul'a hiç gelmez misiniz?

bilmem kulağınıza geldi mi benim, karanlığın günü adlı kitabım, actes-sud yayınevinde nihayet çevrilmeye karar verilmiş.

benim ajansım ONK ile yazışıyorlar şimdi. ajans yüzde 7 yerine 8 istedi bakalım ne olacak. çevirmenim lesli anangan olacak inşallah. kimbilir kaç yıl sonra basılır; bakalım görebilecek miyim!

istanbul hala çok kışkırtıcı bir kent; yazık ki başımıza çöreklenenler soluğunu kesiyor halkımızın yani bizlerin. haftaya tuzla'ya göçmeyi düşünüyoruz. daha serin ve yeşildir.

herşeyin gönlünüz kadar cömert ve güzel olmasını dileyerek gözlerinizden öperim.

l. erbil.

gelirseniz telefonlarım:

tuzla: (...)

teşvikiye ev: (...)

cep: (...)"

Dahası mı ?

Leyla Erbil İle başlıklı ekitabımda :
ekitap.ayorum.com sitesinde
herkese.

Leyla Erbil'in, ekitap.ayorum.com
sitesi yaratıcılarının ve benim
hediyemizdir.

Helal olsun.

(9 Ekim 2021, ayorum.com)

YILMAZ !

Yılmaz Güney 1 Nisan 1937'de Adana'nın Yenice köyünde dünyaya merhaba dedi. 47 yılının onikiden fazlasını hapisanede geçirdi. Türkiye'nin haritasını hapisanelerde çizdi. Bütün hapisanelerde arkadaşı vardır Yılmaz'ın. Tutuklu, mahkum ve gardiyanlar arasında. Nöbet tutan askerler arasında.

Yılmaz'ın dramı, özgürlüğüne kavuştuktan sonra, yeterince zamana sahip olamamasıdır. Hep bir şeyler gelip gelip zamanını çaldı : Hapishane, hastalık, gurbet ve kaçınılmaz yazgı, ölüm.

İki yıl askerlik yaptı Yılmaz Güney : Sürgün bölüğünde.

Üç yıl gurbette, yurtdışında yaşamak zorunda kaldı. Yurtdışında daha uzun süre kaldığı sanılıyor, çünkü o üç yıl içinde başkalarının otuz yılda yapacağından fazlasını gerçekleştirdi.

Yılmaz Güney'in en çarpıcı özelliği çok çalışkan olmasıdır. Zekasının da yardımıyla aynı anda birçok işi yapabilmesidir.

Aynı anda birçok işin yanında birçok tasarımı da olumlu sonuca ulaştırmak amacıyla uğraştı. Ve genellikle tasarımlarını sonuçlandırabildi. Zamanı yetmediği için gerçekleştiremediklerini, kendisinden sonraya kalanları saymıyorum burada...

Evet çok çalıştı. Çok üretti. 47 yılını çok güzel renklerle donattı.

Yazar, öykücü ve romancı, saati gelince şair, sinema ustası, oyuncu, senarist, yönetmen, gençliğini yaşamış bir delikanlı, sıkı ve hakiki bir devrimcidir Yılmaz Güney.

Yılmaz Güney, siyasi bir lider ve bir tür yol göstericisi olarak Güney, Yurtsever Devrimci-Demokrat, Demokrasi Bayrağı, Mayıs gibi dergileri yönetti. Birçok siyasi yazıya imza attı. Makalelerinin derlenmiş biçimi, Siyasi Yazılar isimli çalışması bu açıdan önemlidir. Bilinmesinde yarar var.

Size önce Yılmaz Güney'in cenaze törenini anlatmak istiyorum : Yılmaz'ın cenaze töreni 13 Eylül 1984'te yapıldı: Paris Paris olalı böylesi bir cenaze töreni görmemişti.

O gün, sabah saatlerinden itibaren, Paris Kürt Enstitüsü'nün önü ana-baba günüydü. Paris'teki "Küçük Türkiye" oradaydı. Hepimiz oradaydık.

Yılmaz Güney'le vedalaşmak için dünyanın dört bucağından gelen Güney dostları, arkadaşları, yol arkadaşları, yoldaşları, tanıdıkları ve elbette hayranları, hemşerileri saygı duruşunda bulundular. Kimi sıkılı yumruklarını kaldırdı gökyüzüne, yarınlara daha mutlu olması dilekleriyle ve geleceğe sarsılmaz inanmışlıkla. Kimi iki damla gözyaşını saklamaya çalıştı : "Erkek adam ağlamaz" meselesi. Oysa buna gerek yoktu : Çünkü Yılmaz bilirdi erkeklerin de ağladığını. Saklamak boşuna...

Eller üstünde taşındı Yılmaz, Rue La Fayette'den Republique Meydanı'na. Fransa'da böylesi yasaktır ama yasak o saatlerde delindi. Republique Meydan'ı öğlen saatlerinden beri tıklım tıklımdı. Orada bindirildi Yılmaz cenaze arabasına. Servet Tanilli o arabanın içindeydi. Yılmaz'la birlikte. Ve arabanın tepesine gazeteciler, kameraları ve fotoğraf makinalarıyla, üşüştiler. Onları oradan indirmek zor işti. Ama indirildiler. Çaresiz.

O araba harekete geçtiğinde arkasından akan seli görmeliydiniz. Evet akan bir seldi bu. Yılmaz Güney Nehri. Ceyhan ve Seyhan'a, Dicle ve Fırat'a, Asi Nehri'ne, Kızılırmak'a selam gönderiyordu : Yılmaz sizlerle. Her daim.

Güney, cenaze törenini görmek isterdi diye düşünüyorum. Çünkü o gün herkes oradaydı. Bütün Paris cenazesinin peşinden yürüdü.

Bir avukat arkadaşı, o kalabalığı görünce, "İşte Yılmaz Güney budur." dedi.

Yılmaz'ın halkı, kadın, erkek, genç yaşlı, çoluk çocuk, o gün oradaydı.

Adana, Yenice, İstanbul, Adapazarı, Kütahya, Muğla, Burdur, Isparta, Diyarbakır, Siverek, Çüngüş, Ergani, Silvan, Muş, Tunceli, Mersin, Çanakkale, Kars, İzmir, Kayseri, İmrallı, İzmit, Nevşehir,

Antakya, Sakarya, Konya, Edirne, Çorum, Kastamonu, Antalya, Kemer, Söke, Bucak, Ağrı... o gün oradaydı. Eksiksiz.

Duvar'da oynayan çocuklar, kimi Fransa'nın taşra kent ve kasabalarından ve köylerinden, kimi Almanya'dan gelmişti. Kimi Belçika'dan. Kimi İngiltere'den. Yılmaz Abi'lerine saygılarını göstermek, önünde selama durmak, elveda diyebilmek için. Birçoğu filmdeki kıyafetleriyle neredeyse, gözleri yaşlı, işte gelmişlerdi ve oradaydılar.

Türkiye'yi onun filmleriyle tanıyan Fransızlar, Arjantinliler, Brezilyalılar, İspanyalılar, Urugaylılar, Filistinliler, Araplar, Afrika'nın değişik ülkelerinden değişik halkların temsilcileri oradaydılar...

Hepsi Yılmaz Güney'i, sinemasını, mücadelesini ve yaptıklarını çok iyi biliyorlardı. Yılmaz Güney birçoğu için bir örnekti ve bir örnek olarak kalıyor.

Ve Yılmaz Güney'in kadim dostları: Hastalık günlerinde yanı başından ayrılmayanlar: Kazım'lar, Bekir'ler, Ahmet'ler, Kendal'ler, İsmail'ler, Erdoğan'lar ve diğerleri.

Ve ailesi elbette: Fatoş Güney, Küçük Yılmaz ve Elif.

Evet herkes oradaydı. Herkes. Abidin Dino, Remzi Raşa, Ayşe Emel Mesçi, Tülay German ve Erdem Buri ve daha pek çok ama pek çok sanatçımız da. Kimi en önde, kimi kitlenin içinde, tanıdıklarıyla birlikte. Herkes Yılmaz'la içiçe. Herkes Yılmaz'la. Yılmaz herkeste.

Père Lachaise Mezarlığı içine girildiği andan sonra ilerlemek artık mümkün değildi : Mezarlar, mezar taşları, ağaçlar, ara yollar, her yer, evet her yer kapışılmıştı. Adım atılacak yer kalmamıştı. Zorla ilerlebiliyorduk. Salkım saçak insanlar ağaç dallarıyla sarmaş dolaş, bir insan ugultusu : Yılmazzzzzz...

Servet Tanilli'nin damıtılmış sözcüklerden oluşturduğu ve bir demet Malatya gülü gibi sunduğu konuşması: Fena vurdu dinleyenleri. Nasıl ağlıyor insanlar kardeşim nasıl ağlıyor. Anlatamam. Kocaman adamlar ve, bu satırları yazan ben, nasıl ağlıyoruz: Nasıl?

Servet Tanilli nereden buldu çıkardı bu sözcükleri: Taaa kalbimizin oralara kadar gidiyor, göğüs kafesimizi sıkıştırıyor, bizi perişan ediyor, ve vuruyor bizi içeriden.

Vuruyor ve kalkamıyoruz. Dizlerimiz artık tutmuyor : Çömeliyoruz. Yılmaz'ın "it oturuşu" dediği türden. Oturuyoruz ve göz yaşlarımızı bıyıklarımıza ve sakallarımıza saklıyoruz. Bıyıklarımız ve sakallarımız ıslanıyor heval! Anlatamam. Sadece hüngür hüngür sesleri duyuluyor. Gökyüzü başını önüne eğiyor. Kuşlar susalı çok oluyor. Mezarlıkta sadece Tanilli'nin sözcükleri ve koskocaman adamların, erkeklerin ve kadınların ve dünkü çocukların, ama bilhassa erkeklerin hüngür hüngürleri duyuluyor. Sadece hüngür hüngürleri...

Kaç gün sürdü bu gözyaşları, kaç ay, kaç hafta, kaç saat?

Aniden kuş sesleri örttü bütün gürültülerimizi, bütün gökyüzünü, bütün kalabalığı. Bütün insanlığı.

Ve hepimiz Yılmaz Güney'le birlikte indik ve çıktık. İndik ve çıktık. İndik ve çıktık. Kaç defa ? Kaç zaman ? Kaç asır ?

Sonra kardeşlerim o mezarlık çiçeklerle bir donatıldı bir donatıldı ki anlatmak olası değil. Birara Fatoş'a gözüm takıldı: Çünkü o ve yakınları ve herkes Yılmaz'dan ayrılamıyorduk. Fatoş'a takıldı gözüm evet ve Fatoş'un o çiçek bahçesi, o çiçek sergisi önünde memnun ve neredeyse mutlu olduğunu farkettim. Bu da bize yeter dedim.

Zaman aktı, saatler geçti, Yılmaz'dan o gün bir çiçek bahçesinde, bir çiçek sergisinde ayrıldık. Ama tamamen ayrıldık mı? Bilinmez.

Biz onu bırakmadık o da bizi bırakmadı. Bırakmaz. Père Lachaise'de de bizimle. Yılmaz'ın arkadaşları, yoldaşları, ve yol arkadaşları arasında Dr. Abdurrahman Kasımlo, Ahmet Kaya ve Uğur Hüküm de var. Kalkınca her biri Paris Komünü ve Enternasyonal türküleri cınlayacak. Halklar halaya duracak. Mezarlık duvarları yıkılacak ve canlar meydanları, sokakları, cadde ve bulvarları yeniden dolduracaklar. Güneşe bakarak gülecekler ve yeniden dövüşecekler.

Yılmaz Güney Adana'da Koza Film Festivali açılışında

(1 Nisan 2021, ayorum.com)

NÂZİM HİKMET'E İLİŞKİN BİR VEYA İKİ ANI

Nâzım Hikmet'le Ağustos 1951'de Doğu Berlin'deki Dünya Gençlik Festivali'nde tanışan Fransız Komünist Parti'li genç militan, şair ve gazeteci bayan Madeleine Riffaut ile Paris'te 1990'lı ve 2000'li yıllarımızda birçok kez görüştüm. Uzun uzun sohbet ettik. Şair Baba'dan, Abidin'den, Avni Arbaş'tan ve dünyadan konuştuk. "Duvar"dan, "Duvar'ın düşmesi"nden ve Büyük İnsanlık'tan da.

MADELEİNE RİFFAUT 1944'TE DİRENİŞ'TE YOLDAŞLARIYLA.

Aynı Festival'de hayatının aşkı ve kendi değişiyile "Vietnam'ın Nâzım Hikmet'i" Nguyen Dinh Thi ile de tanışan ve yaşamı a'dan z'ye değişen, yaşamı yeni bir ivme kazanan genç kadın.

Madeleine'in bana anlattıklarına göre, Nguyen ile aşkın somutlaşmasında Nâzım'ın da rolü var :

Çünkü Nâzım Festival'in başından bu yana günlerdir elele, kolkola dolaşan bu iki genci bir gün yine elele kolkola görünce dayanamamış ve "Bu dolaşmalar ne kadar sürecek, artık bir karar verseniz!"

MADELEİNE RİFFAUT VİETNAM'DA HO AMCA İLE.

Vay sen misin elimizi zorlayan: Şair Baba'nın uyarısı üzerine kararlarını hemen veriyorlar. Aslında o ana kadar ikircikli ve ne yapacağını bilemez Nguyen kararını veriyor: Çünkü Vietnam'da evli olduğu için ve bir yabancı ile aşk hayatı kendisi açısından birtakım sorunlar doğurabilir kaygısıyla endişeli Vietnamlı şair herşeye rağmen nihayet kararını veriyor. Yoksa Madeleine'e kalsa bu iş çoktan somutlaştırılmış olacaktı. Çünkü Madeleinee aşık, "Deli gibi."

Neyse işe Nâzım Hikmet müdahale edince Nguyeh de aşkını artık somutlaştırmak için tarihi ve çok önemli adımını atıyor: İş uzamıyor da, o gün her şey olup bitiyor.

Madeleine daha sonra L'Humanite'nin özel muhabiri olarak Vietnam'a gidecek ve Paris'te 1946'dan beri tanıdığı Ho Amca'nın sakalını bile çekeştirecek. Vietnam'ı bütün özellikleriyle, bütün farklılıklarıyla çok ama çok sevecek. Bu konularda yazdığı kitapları okunmalı.

Sevgilisi Nguyen ise daha 1951'de o Festival sırasında ve bizzat Nâzım Hikmet'in yardımıyla, Nâzım'ın şiirlerini vietnamcaya çevirecektir.

Madeleine Riffaud, Europe dergisinin Kasım-Aralık 1974 tarihli Nâzım Hikmet özel sayısında aynen şunları yazıyor:

"Nâzım'ın şiir sanatı tanınıyor. Daha 1951'de şiirlerini ilk kez Kuzey Vietnam'ın en büyük şairlerinden biri olan Nguyen Dinh Thi çevirdi."

Madeleine Riffaud, Festival bitiminde, hayranı olduğu ve şiirlerini ezbere bildiği Nâzım'dan ayrılırken Şair Baba O'na şunları söylüyor: "Paris'e dönünce, orada, Avni Arbaş isimli çok şeker bir ressamımız var mutlaka O'nunla tanışmalısın." (O günlerde Abidin henüz ülkesini terketmediği için Şair Baba Abidin'den söz etmiyor. Abidin İstanbul'dan 1952 Ocak ayı sonunda ayrılacak.)

Madeleine'e, kimi kez, "Ağustos 1951'de ayrılırken Nâzım, bana en güzel hediyeyi verdi: 'Paris'e dönünce mutlaka Abidin'le ve Güzin'le tanış. Benim tarafımdan' " biçiminde yazdığını hatırlatıp, bunun mümkün olamayacağını çünkü o tarihte Abidin'in ve Güzin'in Türkiye'de bulduklarını, Abidin'in ancak 1952 Ocak ayı sonunda Güzin'in ise önce 1953 yazında kısa bir süre için ve sonra 1954 yazından itibaren temelli kalmak üzere Paris'e geldiklerini anımsatınca, hafızasını zorladı ve bana işin doğrusunu anlattı:

"Doğru, haklısınız. Nâzım bana 'Paris'e dönünce git Avni'yi bul, benden selam söyle' dedi. Avni ile bu vesileyle tanıştım. Daha

sonra Avni beni Abidin'le tanıştırdı. Bu çok önemli bir arkadaşlığa yol açtı. Yarım yüzyıl süren bir dostluk. Abidin'in tabloları, desenleri ve hiç eksik olmayan kardeşçe dostluğu yaşamımı kolaylaştırdı.

Abidin, biliyorsunuz sanırım, bir yıl süreyle birara gözlerinden rahatsızlandı. Neredeyse göremez oldu. Cesaretini hiç yitirmedi. Moralini hiç bozmadı. Sonra her şey yerli yerine oturdu. Ressamımız görmeye ve bize göstermeye yeniden başladı ve hayat kaldığı yerden devam etti. Suluboyalarıyla hele. Ve bana şunu söyledi:

'Görüyorsun ya, hayatta ölüp dirilmeler, yeniden doğuşlar da oluyor demek.'

Benim o günlerdeki hayatım açısından çok önemli çok değerli dersler yüklü bu sözlerini hiç unutamam."

Bugüne kadar Madeleine üzerine epey şey yazdım ama bana anlattıklarının tümünü henüz yazmış değilim. İkinci savaşta Direniş hareketi içindeki rolünü, elde silah çarpışmasını ve sonrasını... Bir gün mutlaka yazmalıyım. Yıllardır aklımda dolaştırıyorum.

Kasetleri çözdüm, başlığını buldum: Savaşta Bir Kadın uygun olur sanıyorum. Bakalım. Belki 2022'de.

Evet işte her şey bir kez daha ortada : Nâzım Hikmet olmasaydı Madeleine'i tanımamış olacaktık. Bu da bizim için çok ciddi bir kayıp olacaktı. Ne iyi ki Şair Baba'mız var : Böyle bir şans da herkese kısmet olmaz. Kıymetini bilelim.

(4 Haziran 2021, ayorum.com)

YAŞAR !

Abidin Dino'nun Kemal Sadık Göğceli'ye Adana'da ilk tanıştıkları günlerde taktığı isim "Türküler Müfettişi"dir. Yirmi yaşındaki delikanlı Çukurova ve Torosları dağ taş, dere tepe dolaşır deviren

bir gezgin, türküleri toplayan heybesine özenle yerleştirendir. Abidin'in 1978'de, tanışmalarından epey zaman sonra hafızasında kalanlarla çizdiği bir desen/portre var: Abidin imzalamış ve kenarına sadece "Göğceli" diye bir not düşmüştür: Bu desen o delikanlının 1940'ların başındaki resminin ta kendisidir.

Evet Arif'ler, Abidin'ler, Güzin'ler olmasaydı, 1940'ların sürgünleri, ya da resmi dildeki biçimiyle "ikamete memur"ları olmasaydı Anadolu'da ateşi kim yakacaktı ?

Orhan Kemal'lerin Yaşar Kemal'lerin ve daha nicelerinin yetişmelerinde, gelişmelerinde bu trajik siyasi olgunun belirleyiciliği yadsınabilir mi?

Kemal Sadık Göğceli daha sonra Abidin Dino'nun önerisiyle Yaşar Kemal adını aldı. O'nu anlatmak elbette haddimiz değil. O'nun Abidin, Güzin ve Arif Dino ile tanışma faslını, dostluklarını ve sonrasını Arif dışındaki bütün kahramanlar anlattılar. Hem de değişik nedenlerle değişik biçimlerde ve birçok kez. Yazdık. O zaman burada "Yaşar'ı" anmak için ne yapmalı? Abidin'den, yazdıklarından başlayarak kimi noktalara değinmek.

Evet Kemal Sadık Göğceli o günlerde çevre köyleri dolaşüyor ve "Âşık Kemal" adıyla destanlar anlatıyor. Destan anlatıcılığı yapıyor. Dengbejdir. Destancıdır.

Âşıkların her biri ayrı ayrı destan anlatır. Âşık Kemal Köroğlu'ndan şaşmaz. Peki sonra ne olur? Sonrasını bizzat kendisi anlatıyor: "Destanı anlattıktan sonra cebimdeki sarı defteri çıkarırım. Ağıt topluyorum derim. Analar, bacılar başıma üşüşür, ağıt yazdırırlar. Herkes yarışırdı bana ağıt vermek için."

Burada sözü Abidin Dino'ya bırakmalıyız, o günlerin Kemal'ini anlatması için, farzedinki bu makalenin tümü Abidin'in kaleminden çıktı:

"Gözümüzün önüne, bir deri bir kemik, köylü delikanlının biri çıkacak. Adı Kemal Sadık Göğceli. Hemite köyünden gelmedir. Dağ bayır dinlemez, köyünden, dağ köylerinden, obalardan, ovalardan, kasabalardan ikide birde kopup gelir Adana'ya, çöker

önümüze, ağıtlar, türküler, destanlar serer buruşuk sarı kağıtlar üstüne yazılmış.

Peki neden toplamıştır bunları? Anadolu bacılarının hep birlikte yaktıkları ağıtların yazıcılığını üstlenmişti, bu zorunluluğu duyuyordu, esnek ve kararlı yazısı ile. O hızla koşup geliyordu tabana kuvvet, sanki kaderi ile kaderimiz buna bağılymışçasına... Önümüze serdiği söz dizileri, Çukurova kadınlarının ölüm karşısında uyaklı sözleri, bağirtıları, dövünmeleriydi. Sanki ölenin, vurulanın, ezilenin yitikliğı, söz kalıplarına dökülünce, yok olmaktan kurtuluyordu. Ağacı, otu, çiçeğı, böceğı, kurdu kuşu, ırmağı, pınarı, yılanı, çıyanı, serçesi, kartalı, ceylanı, camuzu, çakalı, çorçocuğı, avradı, tutması, yanaşması, elçisi, parababası, körtopalı, çiftçi başısı, ırgatı, işçisi, yarıcısı ile büyük değişimlerin içinde bulunan Çukurova'nın avaz avaz ağıtlarından sorumluydu bu çocuk. Bu sorumluluğı paylaşmak için Göğçeli, ilk ağızda bizi seçmişti nedense, üç beş kişiyi ilkin. Tartışılacak bir yönü yoktu bunun, işimiz, gücümüz, yorgunluğumuz, uykumuz, kendi derdimiz nолursa olsun, kışın çamurlarını, yazın tozlarını saçarak delikanlı sökün ediyor ve hemen orda, oturduğumuz kümes misali barınak odamızda ya da Türk Sözü gazetesinin gümbür gümbür işleyen baskı makinesinin yamacında, daha olmazsa ayaküstü sokakta bizi kısıtıyor, tepkimizi merakla bekliyordu. Her getirdiğı söz yumağı akıllara durgunluktu. Dehşetli acı, dehşetli güzel. Delikanlı, köylü usulü büzülüp çöküyor, ya da bir duvara sırt veriyor ve izliyordu şaşkınlığımızı, hınzır ve sevinçli. Halkın yarattığı büyülü sözler bizi duygulandırdıkça sardıkça, coşturdukça delikanlının sipsivri yüzünde, burgu burgu cin gibi bakışında koskocaman bir sevinç beliriyor, bir kahkaha atıyordu.

Ağıtları toplamak, ölümlle kavgaya tutuşmak gibi bir şeydi. Yitebilecek olanla, yitenle, ölümlle, yok olmakla bir yarışma. Kurtarmak gerekti Çukurova ve de Toros doğasının, insanının söz

serüvenini.

Yapar Kemal, 1978, 21 x 29 cm.

Adana-1843- 'Bir deri bir kemik': Göğceli

Söz sözden ötedir elbet, önemli olan sözlerin yaşantı gücü, kavg gücü, düş gücü. Göğceli de sezinliyordu bunu besbelli ve bu yüzden kilometrelerce yürüyüp, dağ bayır koşup ne kurtarırsa kârdır kuralınca, önce ağıtları, sonra da türküleri, koşmaları, destanları, Çukurova'nın tüm uyaklı uyaksız söz çeşitlerini, tekerlemelerini, küfürlerini 'avlıyordu'. Folklor derlemesi filan değildi bu iş, hayat memat işiydi, özbeöz malını kurtarıyordu Çukurova'nın, sorumluydu kuşa kurda karşı, şaka değil. Biliyordu ki gün gelir, sigaya çekerler adamı, 'lan hırpo, nerdeydin, neden yazmadın bizi?' Böylece söz avlıyordu Toros eteklerinde, Gavurdağı'nda, ormanlarda, bataklıklarda, piriç tarlalarında, nadaslarda, felhanlarda. Bunu yapabilmek için Göğceli yürüyordu tabana kuvvet, boyuna yürüyordu, topladığı dizelerle yürümek

arasında doğrudan bir ilişki vardı. Bir sözcük on adım, bir adım karşılığı, bir tümce kilometreler karşılığı olabilirdi yerine göre.

Erenler bir tek söz duyma uğruna az mı yürürlerdi Horasan'a, Kahire'ye dek, ya Çukurovalı Karacaoğlan az mı yürümüştü, tüm Yürükler, Türkmenler... Ovalardan yaylalara, yaylalardan ovalara in çık, az mı 'koşmalar', maniler düzmüşlerdi yol boyunca? Bizim edebiyat dediğimiz bir uzun yürüyüş. Göğceli bu okulun öğrencisiydi."

O'nu ve "öğretmenlerini" özlüyoruz.

(26 Şubat 2021, ayorum.com)

YAŞAR KEMAL MEHMET UZUN'LA

TAHA TOROS.

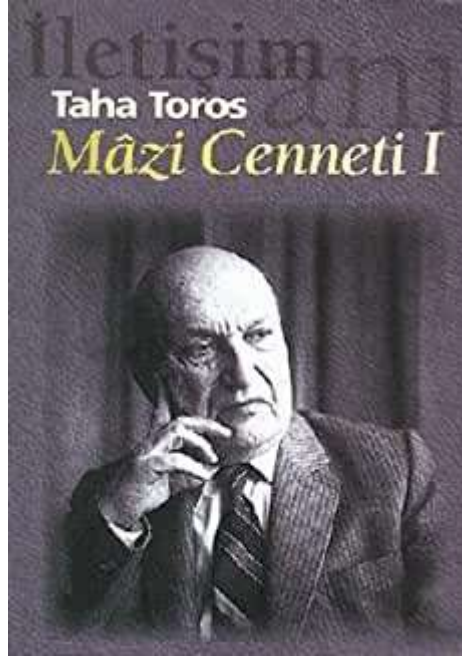

Taha Toros mutlaka çok çalışkan, üretken, yaratıcı ve paylaşımcı bir insan olarak akıllarda kalacak. Kanımca öyle olmasını kendisi de isterdi. Çalışkan, üretken, mütevazı, sürekli araştırmak ve yazmak serüveni içinde bir yaratıcı.

Birçok kitabı yanında İlk Kadın Ressamlarımız veya Fikret Muallâ 1903-1967 gibi konusunda orijinal, kolay bulunması mümkün olmayan bilgilerle dolu kitaplarını burada öncelikle anmak isterim. Kitapları yanında, dergi, gazete, ortak yapıt ve benzeri birçok yayın organında yayınladığı sayısız makalelerini de anımsamalıyız.

Özenle biriktirilmiş ve dikkatlice damıtılmış bilgiler hazinesidir makaleleri. Onların belli ana konular çevresinde derlenmesi ve kitap biçiminde yayınlanması mutlaka çok yararlı olacaktır. Bunu

yakınlarına, başta kıymetli oğlu Hilmi Toros'a tavsiye etmek isterim. Umarım tavsiyem zaman içinde gerçekleşme olanağı da bulur. Böylece bu derin, mütevazı ve üretici tarihcimizin, en aslı ve asil anlamıyla popüler tarihciliğin önemli isimlerinden Taha Toros'un makaleleri unutulmak tehlikesinden kurtulur umuyorum.

İşçi hareketi tarihi, siyasi tarih ve toplumsal tarih

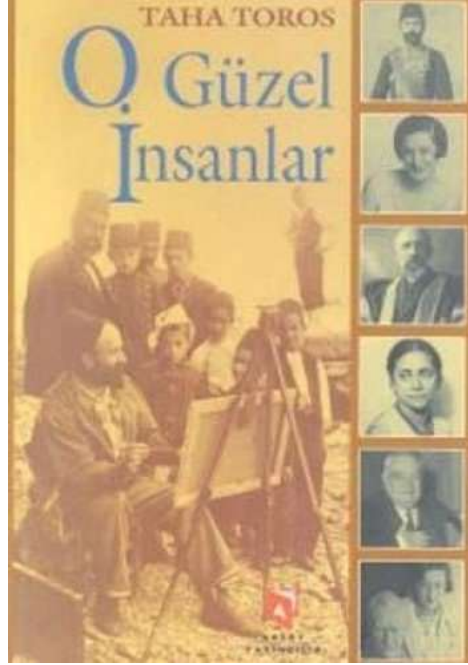
çalışmalarım yanında biyografi türü, özyaşam öykülerini anlattığım kitaplarımda da Taha Toros'un kitaplarından, makalelerinden ve cömertçe sunulan "Taha Toros Arşivi"nden çok yararlandım. Kimi zaman verdiği bir bilgiden, bir kaynaktan, bu bazen bir satırlık bir bilgi veya kaynak bile olabilir, yola çıkarak daha geniş bilgiler edinebildim, daha çok kaynağa ulaşabildim. Bu sayede araştırmalarımaya yeni unsurlar, yeni yönler kazandırabildim. Bu açılardan da Taha Toros'a hepimizin bir teşekkür, enazından bir teşekkür, borcumuz vardır kesinlikle.

Burada yeri gelmişken ve bizzat Taha Toros'un kendisinin de Adanalı olması nedeniyle, soyadına bir bakar mısınız lütfen, 1940'ların başında Adana'da iç sürgün olarak yaşamak zorunda bırakılan Abidin Dino, Adana'da evlendiği ve bu iş için taaa İstanbul'dan kalkıp gelen Güzin Dino ile, ağabeyi Arif Dino'ya ve bilhassa "öğrencileri", Arif Dino çevresinde toplanan gençlerden

oluşan, ve Abidin Dino isimli çalışmamın ikinci cildinde “Arif Dino Üniversitesi” ismini takdığım topluluktan iki satırla söz etmek istiyorum :

Önce Yaşar Kemal’in Arif Dino ile yakın dostluğunu, arkadaşlığını Taha Toros’tan dinleyelim:

“Yaşar Kemal (o günlerin Kemal Sadık Göğçeli’si) Kadirli’den gelmiş, filizlenmeye hazır bir tohum gibi, Dino’ların masasına düşmüştü. Bizler serinlemek için, öğleden sonraları ya Halkevi bahçesine, ya karşısındaki kahveye giderdik. Arif Dino’nun gerek sanatçı, gerekse filozofu andıran sohbetlerinde de zaman zaman bulunurduk. (...) Kemal Sadık Göğçeli masaya sokulur, Arif

Dino’nun sohbetlerini hayranlıkla dinlerdi. Eğer bir tahta iskemle bulamazsa bu tatlı sohbetleri dinlemek için yere çömelerek, bilgiye susamışlığını gidermek isterdi. Kemal Sadık Göğçeli, pırıl pırıl bir kır çocuğu olarak dikkati çekmişti. Arif, onunla yakından ilgilendi. Kemal Sadık Göğçeli, o günlerde derin bir folklor tutkusu içerisinde ağıtlar toplar, eski derebeyler döneminde yakılan türküleri derlerdi. Özetle, okumaya düşkün öğrenmeye susamış bir delikanlıydı.

Dünya çapında bir kaleme sahip olduktan sonra, zaman zaman İstanbul'da rastlaştığımızda, o yılların anılarından bazı yansıtımlar yapar. Onun Halkevi'nde ve Ramazan[oğlu] Kütüphanesi'nde ilk kez görev almasına ve eline ilk paranın geçmesine yardımcı olanlar arasında bulunduğumu hatırlatarak sıcak duygularını belirtir. Oysa Kemal Sadık Göğçeli'nin folklor çalışmalarında ve ilerisi için kültürlenmesinde kendi gayreti yanında, Dino'ların büyük rolü olmuştur. Diyebilirim ki Arif ile Abidin'in Adana'ya sürgün edilmesi, Yaşar Kemal'in uyandırılmasına, teşvik görmesine ve keşfedilmesine ortam yaratmıştır.”

Adana'da Abidin ve Arif Dino kafilesine, yoksa kervanı mı demeli, Bursa Hapishanesi'nden, Nâzım Hikmet'in yanından, gelen Orhan Kemal'in katıldığını da burada anımsatmalıyım.

Abidin ve Güzin Dino çevresinde, Türksözü gazetesinde, sağda solda ama daha çok solda bir araya gelen gençler Abidin ile Arif'in (ve daha sınırlı bir ölçüde de olsa Güzin'in) “tiryakileri” oldular. Kemal Sadık Göğçeli yanında, Taha Toros ile bir süre sonra Adana'da lise öğretmenliği yapacak olan Adnan Turani gibi isimleri de bu listeye eklemek gerek.

Taha Toros 1940'larda Adana'da bulunmasını şöyle açıklıyor:

“O yılların bir bölümünü görevim dolayısıyla, memleketim olan Adana'da geçirdim (...)”

Daha sonra Ticaret Bakanlığı'nda Başmüfettiş olan Taha Toros o günlerdeki “görevinin” niteliğini belirtmiyor ama büyük olasılıkla Ticaret Bakanlığı'na bağlı bir kurumda devlet memuru olarak çalışıyordu. Şimdi biliyoruz, Taha Toros o yıllarda “Adana Ticaret ve Sanayi Odası'nda genel sekreter olarak çalıştı. Bu dönemde Çukurova ve Toroslar'da geniş kapsamlı folklor araştırmaları yaptı.”

Abidin ve Arif Dino ile dostluğundan birçok anı, birçok bilgi ve koskocaman bir kültür hazinesi kaldı. Bunların bir kısmını yazdı ve yayınlandı. Kimbilir kağıtları arasında belki yazılmış ve yayınlanmayı bekleyen anıları, bilgileri ve makaleleri de vardır. Onlar da birgün mutlaka gün yüzüne ulaşırlar umarım. Kimbilir? Taha Toros yaşamını ailesine ve mesleğine özen yanında tarih, kültür, geçmiş zaman üzerine, dostlarını ve anılarını düşünerek ve yazarak geçirdi. Mutlu ve yaratıcı yaşadı. Toprağı bol olsun. Işıklar içinde yatsın.

(insanokur sitesinde yayınlandı. Tarihini maalesef not etmemişim.
Ek : 5 Ocak 2022.)

YUSUF DA GİTTİ...

Evet maalesef Yusuf da gitti. Mekanı sıcak, rahat, ışıklı olsun:

Belki bilir belki bilmezsiniz rahmetli kitap okumaya da çok meraklıydı. Haki renge bayılırdı. Parkası ve pantolonu bilhassa haki renkteydi. Çok çabuk sinirlenebilir, kısa süre sonra bilge Yusuf bıyık altı tebessümüyle çıka gelirdi.

Yusuf'un anlatılacak birçok yönü var.

İşte aklımdaki görüntülerinden biri: Parkalı Yusuf, parkasının her cebinde enaz iki devrimci kitab. Felsefeye fene halde tutkun. Sinemaya da. Özellikle fransız filmlerine. Alain Delon'lu ve Jean-Paul Belmondo'lu olanları kaçırmaz.

İkinci görüntü: Birinci sınıfa yeni girmiş gençlere propagandaya hazır, koridorlarda veya kantinde volta atan Yusuf. İlk merhabadan sonra Lenin'den başlayabilirdi: Örneğin "Ne

yapmalı?”dan. Sıkı teşkilatçıydı. Safları sıkılaştırmakta birinciydi. Hakiki, samimi, etkileyiciydi. İnanıldığını anlatıyor ve ikna ediyordu.

YUSUF VE MAHİR SBF'DE BİR GRUP ARKADAŞLA.

Üçüncü görüntü: Kantinde dipte bir yerde, kalorifere yapışmış ısınan ve okuyan Yusuf. Teşkilata alınacak yenileri/civcivleri burada dinler, onlara burada tavsiyelerde bulunurdu. Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) “Yurdunu” bilenler bilir: Berber Turgut, Terzi Zeki, Ayakkabıcı “Gülüm” Ahmet’in dükkanlarına bitişik duvarın dibinde. Sıcak, sakın ve rahat bir köşe. Yusuf’un bürosu sanki. Sanki Balıkesir’den bir manzara. Kimi zaman Hüseyin ile iddialı masa tenisi bile oynanan mekan.

Dördüncü görüntü: Hapishaneden yeni çıkmış, Cebeci’ye kadar gelmiş, Kebabcıda etli pide yiyen Yusuf. Sanki hiçbir şey olmamış, sanki hapis bile yatılmamış, sanki 1964-1965 ders yılının imtihan

günlerinden birinde “yazılıdan” sonra yemeğe gelmişiz. Ah Cebeci, ah “Çığır Lokantası”, ah Orhan! Diliniz açılrsa da bir konuşabilseniz. Aradan geçen kırk yıla yakın zaman sonra Yusuf’un o gün anlattıkları da aklımda. Yusuf unutulmamalı.

1990’ların sonunda İsveç’e ugrayan ve Yusuf’u ziyaret ettikten sonra Paris’e beni görmeye gelen yayıncılarımdan biri Yusuf’tan selam ve adres ve o yılın Bir Mayıs gösterisinde çekilmiş fotoğraflarını getirince Yusuf’la mektuplaşmaya başladık. Yusuf ille bir yaz tatilinde İsveç’e gelmemi ve otomobili alıp birlikte bu şirin ve sarışınlarıyla uluslararası boyutta tanınan ülkenin kuzeyini bir ay boyunca gezmemizi öneriyordu: Köy köy, kasaba kasaba... Bu arzumuzu değişik özel ve mesleki nedenlerle bir türlü gerçekleştiremedik. Bakın buna çok üzülüyorum. Yusuf’un epey orijinal, uzunlamasına kartlarını ise bulunca sizinle paylaşmak isterim. Yazıyordu Yusuf. Durmadan. www.sinbad.nu isimli sitesi bunun ispatıdır. Kitapları da.

Yusuf’u unutmuyoruz.

Yusuf’la ortak paydamız Mülkiye’dir. SBF’dir. Gençliğimizdir. Bunu benden daha iyi bilen ortak bir dostumuz var: Bu Melih Aşık’tır. Ve şimdi tam da Melih’e başvurmanın zamanıdır: 30 Aralık 2021 tarihli, Milliyet’teki “YUSUF KÜPELİ” başlıklı yazısından bir alıntı yapıyorum:

Gençlik ve arkadaşlık kokan “Anılardan birkaç hüznü sayfa koptu, düştü önümüze...

Yusuf’la Mülkiye’nin birinci sınıfını birlikte okuduk. Bir süre (daha sonra büyükelçi olacak) Daryal Batıbay, Yusuf ve ben yurdun aynı odasını da paylaştık. Saf, iyi niyetli, sevecen bir arkadaştı. Ancak özellikle haksızlık karşısında çabuk öfkelenir, adeta kendini

kaybederdi. Bir başka sınıf arkadaşımız olan Mahir Çayan'a takıldı. Giderek sol eylemlerde görülür oldu. Yollarımız ayrıldı.

Yusuf'la bir akşam tiyatroya gidelim dedik. Ulus'ta Küçük Tiyatro'da Gogol'ün Palto adlı oyununu izledik. Çıkışta oyunu nasıl bulduğumu sordu. Sıkıcı buldum, dedim. Birden kızdı:

- Sen hiç paltosuz kış geçirdin mi? diye sordu. (...) Çok uzun anlatmadı ama... Anladım ki o (Yusuf) paltosuz kışlar geçirmiş, soğuk havalarda bir paltonun özlemini çekmişti.

YUSUF, MAHİR, ORAL (ÇALIŞLAR), 1969'DA DTCF ÖNÜNDE.

Yazın evine gittim. (İstanbul) Kartal'da demiryolunun yanında büyücek bir kümes diyebileceğimiz bir kulübede yaşıyorlardı. Tek varlığı yaşlı annesiydi. Kadıncağыз belli ki Harp Okulu'na giden oğlunun teğmen çıkacağı, böylece birlikte rahata kavuşacakları günleri bekliyordu. Ne var ki Talat Aydemir olayı patlak vermiş, Harp Okulu öğrencileri istemeden olayların içine yuvarlanmış, subay çıkmalarına 10 gün kala kendilerini kapının dışında

bulmuşlardı. Genelkurmay onlara merhametli davranmış, istedikleri üniversiteye girmelerine olanak sağlamıştı. Yusuf bir yıl ODTÜ’de okumuş sonra Mülkiye’ye gelmişti. Yıl 1964-65 idi. Öğrenci olayları tırmanıyordu. Güçlü kuvvetli bedeniyle, haksızlığa tahammül edemeyen kişiliğiyle sol mücadele içinde buldu kendini. (...)

Yusuf teşkilatcılığını/örgütleyiciliğini kısa zamanda herkese ispat etti. O günlerde Ege Bölgesi’nde kasaba kasaba, köy köy devrimci ve köylülerle dayanışma amaçlı mitinglerin düzenlenmesinde belirleyici bir rol oynadı. 18 Şubat 1969’da Türk Sol’unda bizzat kaleme aldığı “Köylü Gençlik omuz omuza” başlıklı makalesinde şunları yazdı :

“Fikir Kulüpleri Federasyonu olarak Ege’de yüzden fazla köy gezip, Akhisar ve Ödemiş’te toplam olarak 10 binden fazla köylünün katıldığı iki büyük miting tertitledik.

Ayrıca Anayasa’nın verdiği hakka dayanarak, Atalan ve Göllüce köylerinde ağaların gaspettiği 22 bin dönüm kadar araziye, açıklık karşı karşıya kaldıkları için süren 1500 köylü ile ilişkiler kurup, haklı ekmek kavgalarını sonuna dek yürekten desteklediğimizi bildirdik. (...)

(Köylüler) Bu kavganın kendi kavgaları olduğunu söylediler. Bizleri evlerinde yatırıp, fakir sofralarına büyük bir cömertlikle buyur ettiler.

Ayrılırken birbirlerine kuvvetle sarılan eller, gövdeleri sıkın güçlü kollar, ortak isyanın coşkusu, sevgilerin en derinini yürekten yüreğe taşıyorlardı.

10 Şubat 1969 – Ödemiş

Ödemiş çevresinde ise, 50 binden fazla köy dolaştık. (Burada bir dizgi ve/veya baskı hatası olduğunu sanıyorum : Ödemiş çevresinde köy sayısının “50 binden fazla” olması mümkün değil gibime geliyor. doğrusu 50’den fazla olabilir belki. MŞG). Oralarda da aynı şekilde karşılandık. Köylünün, tüccar kontrolündeki gazetelerin hakkımızda yazdığı yalanlara inanmadığını gördük. Köylü, yayın organlarının sermaye çevrelerinin elinde olduğunu, kendisine karşı çalıştığını anlamış, onlara bakmıyor, yaşadığı sert hayatın kendisine öğrettiklerine göre tavır takınıyordu. Oralardan da aynı sevgi dolu kucaklaşmalarla ayrıldık.

(Köylüler) Söz verdikleri gibi Ödemiş futbol sahasını erkenden doldurmuşlardı. Beşbin civarındaydılar. İktidar yine zorluklar çıkartmış, hükümet meydanında miting yapmamızı engellemişti.

Bu kez hazırlıklı gelmiştik. Hoparlörümüzü pille çalıştırıyorduk.”

Mitingde birkaç nutuktan sonra sıra Yusuf’a geliyor :

İşte yazdıkları : “Son konuşmayı da ben yaptım. Öz olarak, Amerikan kumpanyaları ile ortaklaşa çalışan 90 tane tefeci tüccara karşı 2,5 milyon zürranın (tarımla uğraşanlar, çiftçiler) yapay olarak yaratılmış eski parti kavgalarını bir yana atarak birleşmesi gerektiğini, bu birliğin tüccarlara korkulu rüyalar gördürdüğünü, birleşip, sömürücü Amerika ile birlikte bu parazitleri kovarak kendi kanunlarımızı kendimiz çıkartmaya, kendi malımızı kendimizi ihraç etmeye başladığımız an, kesin olarak kurtulacağımızı anlatmaya çalıştım.

Otobüsleri beklerken, köylülerle sohbet edip, fotoğraflar çekirdik. Tekrar geleceğimizi, bundan sonra bu kavgayı kendilerinin yürüteceğini söyleyip ayrıldık.

Atalan'dan geçerken köylüler otobüsümüzü durdurup, bizleri kahveye çağırdılar. Daha önce ilişkilerimiz olduğu için birçoğumuzu tanıyorlardı. (...)

(Atalan'da) Ağa bu yıl buğday ekinca iş çığrından çıkmış. Tek bir köylüye bile iş vermeden, getirmiş traktörü bitirmiş işini. Adamların ölümlerini gömecek toprakları bile yok. Başka hiçbir yerde de iş yok. Artık toprak, ölüm kalım meselesi haline gelmiş.

Onlar da Anayasa'nın verdiği hakka dayanarak sürüp, toprak reformunu kendi kendilerine yapmışlar. (...)

Tam bir birlik halinde olduklarını, muhtarın, kendilerini satması için teklif edilen 200.000 lirayı reddettiğini söylediler arkadan da. Şimdi de aralarında paylaşıp parselledikleri arazilerden bir kısmının işgalini başlangıçta meşru sayıp, diğerlerini saymayarak onları bölüp zayıflatmaya çalıştıklarını, ama bu oyuna gelmeyeceklerini anlattılar. (...) Göllüce köylüleri ise, parsellememişler bile araziyi. Ortak ekip, kazandıklarını paylaşmaya kararlılar.

Atalan'lılar da parsellediklerine pişmanlar şimdi. 'Keşke bizler de onlar gibi yapsaydık, birlik daha iyi sağlanırdı' diyorlar. Ama ne olursa olsun, kanlarının son damlasına kadar hakları olan toprakları korumaya hazır olduklarını söylüyorlar.

Gençlik olarak bizlere sonuna dek güvendiklerini, bu haklı ekmek kavgalarında, yanlarında olmamızı istediklerini, sahtekar yayın organlarının söylediklerine aldırış etmediklerini tekrarlayıp duruyorlardı.

Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) üyeleri olarak, Ege'de yaptıklarımız ve gördüklerimiz bunlar.

Tekrar söylüyoruz ki, emekçi halkımızın nerede olursa olsun verdiği haklı ekmek kavgasının daima yanında olacağız!”

Yusuf Küpeli makalesini “Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) Başkanı” olarak imzalıyor.

Dönemin siyasi iktidarını, toprak ağalarını, eğemenleri ve yandaşlarını korkutan da mutlaka buydu : Gençlerin üniversitelerin duvarlarını, büyük kentleri ve bu kentlerin eteklerini aşip devrimciliği, devrimci fikirleri ve devrimci mücadeleyi tarlalara, çiftliklere, köylere ve kasabalara getirmeleri...

ÖDEMiŞ, 1969 : DEVRİMCİLER VE KÖYLÜLER...

Yusuf’u unutmamalıyız.

Melih’in yazdığı gibi, bugün vakit “Talihsiz arkadaşımızı artık sonsuzluğa uğurlamanın vakti...”

Anıları, örgütleyici kişiliğinden kalanlar ve öfkesi bizimle. Yusuf ve Yusufçuk, Yusuf ve Yusufklar unutulmayacak.

(ayorum.com'da, a3haber.com'da, gereçkedebiyat.com'da, Yeni Yaşam gazetesinde ve sitesinde ve birkaç sitede daha 2021 Aralık sonunda ve Ocak 2022 başında yayınlandı.)

SUMRU YAĞMURDERELİ'NİN ARDINDAN

Bir abiyle bir kızkardeş ancak bizde, bizim kültürümüzde, bizimkine benzeyen kültürlerde, bu kadar birbirine bağlı, bu kadar yakın, bu kadar candaş ve yoldaş olabilirler. Tanıyanlar anlatıyorlar. Tanıyanlar anlattılar ve anlatacaklar. İşte bir örnek :

Hem Eşber Yağmurdereli'yi hem kızkardeşi Sumru'yu yakından tanıyan Ömer Nazmi, abi ve kız kardeşi için aynen şunları yazıyor :

“Eşber Yağmurdereli'nin, Sumru olmadan gittiği yer çok azdır. Sumru, ağabeyisinin beyaz bastonuydu. 1978'de gözaltına alındığında örgüt üyesi olduğunu hayretle öğrenen Eşber Yağmurdereli, 14 yılda memleketin çeşitli cezaevlerinde yatarken, kardeşi Sumru da 14 yıl özgür bir mahkum gibi abisinin gönderildiği her şehrin otellerinde cezasını çekti.

Bundan birkaç ay önce Erzurum Havaalanı'dan yolcularken kansere falan aldırıldığı yoktu!

‘Vız gelir, diyordu, bu kanserli hücreler Eşber abimin yattığı hücrelerden de kötü değil ya!’

Ve gitti Sumru!

O'nu tanıyanların yüreğinde bir insan portresi bırakarak çekip gitti birden!”

(erzurum.ajans.com'daki "Sumru Yağmurdereli" başlıklı makalesinden.)

İşte aynen böyle.

Eşber Yağmurdereli o zorlu günlerini Akrep isimli yapıtında anlatıyor (Kibele Yayınları, İstanbul, 2004). Kitabın alt başlığı "Hayata, Aşka ve Vahşete Dair..." dir ve orada onca vahşete, baskı ve zulme rağmen insanlık ve aşk uzak değildir : İnsan sevginiz güçlü olursa duvar ve duvara sinmiş "akrep" aşkınızı, hayata bağlılığınızı, mücadelenizi engelleyemez. 2014 Sonbaharında Ankara'da Eşber'le saatlerce süren ve adını "Gençlik Parkı Sohbeti" koyabileceğim akşam üzeri ve gecede ki konuşmamızda bu zorlu günlerin ve gecelerin hikayesini güldürücü, traji-komik ve kıssadan hisesi dopdolu söyleşimizde dinledim. Kitabı yazılmalı bu hikayenin... Kasım 2014'te, Eşber'le İstanbul'da buluşup yazmalıydım ama buna maalesef vaktimiz olmadı...

Tanıyanlarının, bilenlerinin anlattığına, aktardığına göre, Sumru sevimli, candan bir kadındı, önce insana, önce insana evet, değer veren biriydi. İnsana, mekana ve güzelliklere. Bunu Safranbolu ve “Taşev” aşkında görmek mümkün. Nitekim kendisi de “Safranbolu’da gerçekleşen bir hayal”i yazdı :

“Ortaokul yıllarında kurduğum ve giderek geliştirdiğim bir düşün, 2000 yılında bir hafta sonu Safranbolu’ya geldiğimde ‘TAŞEV’le örtüştüğünü gördüm. Mekanlara aşık olmak da insanlara aşık olmak gibidir, içinde sancısını, özlemini taşır. Yüreğinizi titretir. Uykularınızı kaçırır. Takılır gidersiniz bir kasabanın, o kasabadaki bir evin peşinden. Ve bir gün bakarsınız ki ilk gençliğinizde kurduğunuz düş son gençliğinizde hayat bulmuştur. Safranbolu ve ‘TAŞEV’ sürekli bir aşk halidir benim için.”

Güzel, samimi ve hakiki insanlar gitmeden önce de iz bırakırlar kendi coğrafyalarında. Gittikten sonra da. Hepsi geçerlidir bunların. Anılarımızda güzellikleri, yaptıkları, bıraktıkları ile kalırlar.

Her zaman Leyla Sumru Yağmurdereli de vardı denilecek. Önemli olan da budur aynı zamanda.

Burada Hüseyin Avni Cinozoğlu’nun “SUMRU YAĞMURDERELİ İÇİN AĞIT”ını aktarmanın da sırası geldi sanıyorum :

“Bir lâmbanın fitili kısıldı
Soğudu Taş Ev’in avlusu
Sanki yıkıldı dört duvarı
Göç etti ay ışığı başka semalara
Bahçede bir çiğdem soldu

Bir daha geçer mi ormandan
Kanat sesleri arasında
Munis bakışlı alını hareli
Öyle bir ceylan

Yağmura hasret kalır
Ağrısı çoğalan şehir
Sen Sumru dersin o hoş nağmeye
Ayine-i Cem'den dağılan

Ustaydı kardeşlik sofrasında
Cömert eşit dağıtmakta sevgileri
Zindanda mahpus bir gerillanın
Yaralarına merhem olan hemşire
Sumru Florence Nightingale misâli
Geçti bir çağ yangının ortasından

Tılsımını yitirmez sevgiyle afsunlanan
Kardeşlik hamayılı pas tutmaz
Sol göğsün altındaki cevahir
O büyük zarafet mânâ sükûnet
Dostlar Cem'inde vakitsiz bir akşam

Yetim kalır avare çocukları
Dehşetli bir ağrı bırakır
Şehre veda ederken
Dünyalar güzeli her azize
Ne rençperler farkında olur

Ne de terziler bu yokluğun
Dostlar gamlı matem zamanı
Siyah libas içinde cümle yaren

Ziyade kar yağdı bugün
Aşikâre ederek derûni saflığı
Dünyada gurbete mahkûmdur her insan
Dünya gecedir pek çok insan için
Dostlar ve deniz fenerleri olmasa
Sumru bir alyans kandilde nadir ışık

Dostlar ceminde büyük mânâ
Kar bembeyaz yağdığına göre
Belli ki yola çıkmış olmalı bir muhacir
Varmak için melekler şehrine

Taş Ev'e giden kaldırımly yokuş
Kışlık ayakkabısı olmadığı için
Ürküttü kaygılı bir adamı
Bu şiiri yazdı Taziye niyetine

Demir kafesi parçalar
Kardeşi Sumru olan Ejder”

Bundan sonra bize susmak düşer. Kalırız anılarımızla başbaşa.
Anıları olanlar olmayanlara anlatır. Ve tarihe bir not düşülür :
Sumru'nun hayat hikayesi kardeşlerim es geçilmemelidir.

Yazılmalıdır toplumsal mücadeleler tarihine genç bir kadının hayatla imtihanı. Defter-i Kebir için şarttır. Bu yaşam yazılmalı evet. Zaman çünkü vakti gelince o defteri açacak ve okuyacaktır : Evet bu dünyadan Sumru nam kadın da geçmiştir ve iz bırakmıştır diyecektir. İzine ve anısına sahip çıkmak ta artık bizim vazifemizdir.

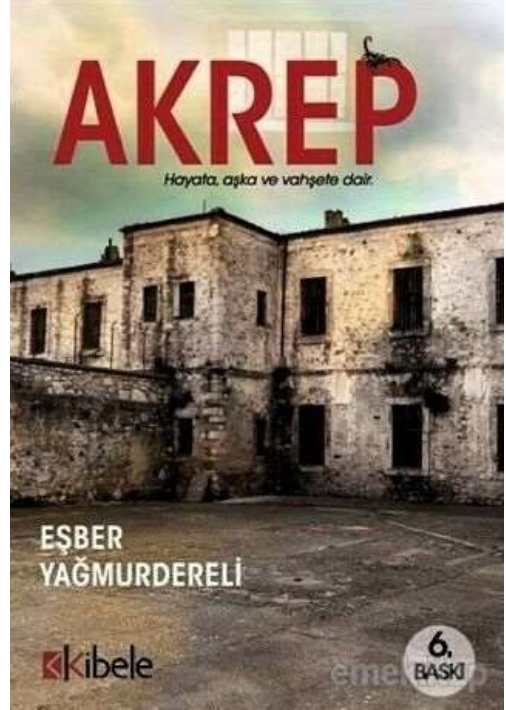
Ömer Nazmi makalesinde yazmıştır, yineleyelim:

“Sumru’ya, ‘ne zaman geleceksiniz’, diye sorduğumda her seferinde aynı cevabı alırdım :

‘Mısır zamanı, bilirsin abim mısıra bayılır!’”

Bize artık o zamanı beklemek düşer.

(insanokur.com’da yayınlandı. Tarihi yazılmamış. Eki 7 Ocak 2022’de yapılmıştır. Dahası da kaleme alınmalı. Mutlaka.)

HALAY BAŞIYDI

Kahraman Gündüz Güzel kardeşimdi, sevimli, kendine göre bilgeliği olan kalender bir dosttu. Kadim kasabamız Ergani’de geçirdiğimiz çocukluk ve ilkgençlik anılarımız renkli, eğlenceli, kavgalı, dövüştür, bu işin hilafı da yoktur.

Gündüz çocukluğumuzda o kadar kardeş arasında canını fazla sıkmadan günlerini ve gecelerini geçirdi. Kendisinden küçükleri ve hele Serap’ı kendisi için çalıştırmak üzere, diyelim bir bardak su istemek için, harika numaralar bulurdu...

Top oynamadı, yere düşmüş erikleri ne topladı ne yedi. Bir geyiğin peşine takılıp gitmedi. Kavun ve karpuzdan şaşmadı. Hele sabah erken saatlerde atıştırdığı kavun aşkı anlatılamaz. Bir kavunu tek başına “götürürdü”, sorgusuz sualsiz. Biz de ondan aşağı kalmazdık, o da var. O kavunlar da öyle yenmez mi ? Elbette öyle yenir. Bunu en iyi Erganililer bilir.

Son aylarda başına bela hastalık yüzünden çok çekti. Bu hastalık ta en zorlularından bir belaydı, Gündüz’ü çok yıprattı.

Kardeşler arasında herhalde henüz sırrı çözülememiş birtakım ağlar, ilintiler, derin ve tarihî kanallar olmalı, son haftalarda ve hele son günlerde sanki onunla sürekli iletişim halindeydim, doğru dürüst uyumam söz konusu bile olamıyordu. Erken uyanmalar,

Gündüz'ü sürekli düşünceler ve benzeri olgular. Bunlar bugünlerde de sürüyor. Kahraman'la ilgili birkaç anımı sizlerle paylaşmak istiyorum. Ergani'nin yetiştirdiği bir çocuğun serüvenleri olarak ta okunabilir bu satırlar :

1971 yaz aylarında anam Ganime Güzel ve kardeşlerim Ergani'den Ankara'ya yeni taşınmışlar. Oturdıkları evin karşısında ama epey uzakta, arada bir tür boş arazi var çünkü, bir binanın bir katında yaz diye balkonda, gölgede, cumartesi öğleden sonrasının tadını çıkarmak için ellerinde birer bardak içkileri, salondan taşan ve mahalleye yayılan amerikanca müzik eşliğinde sohbet eden Siyahlar. Siyahlar o yıllarda kendilerini pek ortalarda göstermeyen ama yine de şurda burda üniformasız da olsalar göze çarpan Amerika Birleşik Devletleri askerleri. "Üslerinden" çıkmışlar, sivil bir ortamda amerikanvari eğleniyorlar. İyi hoş ta Kahraman Gündüz için mevsim yaz değil sınav mevsimi, Dişçilik Fakültesi öğrencisi ders çalışıyor, ertesi günkü sınava hazırlıklı olmalı, şaka maka değil. Ve müzik ona müzik gibi değil gürültü olarak ulaşıyor. Eh bir de çiçeği burnunda solcu ve amerikan emperyalizmi belasıyla sonuna kadar mücadeleye yeminli. Dayanması nâ-mümkün. Çıkıyor balkona ve oradan uzaktaki Siyahlara postasını atıyor, bir parça bildiği Amerikancasıyla onlara peşpeşe bir "Şar-apppp" ("Şat ap"/"Shut up !" değil) çekiyorki binalar sarsılıyor. Amerikalılar neye ugradıklarını anlayamıyorlar ancak rahatsız ettiklerinin hemen farkına varıp hızla evlerine giriyorlar ve bütün perdelerini çekiyorlar, müzik kesiliyor. Bu anıyı yıllar sonra sevgili kardeşim Faysal bana anlattı. Ondan aktarıyorum. Ankara'da Deniz'lerden kalan bir de bu var(dı). Kahraman Gündüz o gün ve o gece sınavına sessiz ve sakin bir ortamda hazırlanıyor. O yıl sınıfı geçecek. Daha sonra da. Ve dört yılda Dişçilik Fakültesi'nden diplomasını alacak.

O yıllarda Kahraman Gündüz Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi öğrenci kantinini çalıştıran öğrenci babası Tahsin Abeme gündüzleri yardımcı olmak için sürekli kantinde de bulunuyor. Dişçilik Fakültesi gece mesaisi yapıyor, Kahraman ise gündüz ve gece çalışan bir genç. Kara bıyıkları, parkası ve kitapları var, bakışlar bıçak, tümü kınında. Kantinde Abesine yardımcı olurken derslerine göz atmayı ihmal etmiyor asla. Ankara'da ve bilhassa adını andığım bu iki fakültede devrimci olarak tanınıyor. Bunun iyi yanları var ama ters yanları da eksik değil. Hele o yıllarda. Devrimcilere saldırılar çünkü neredeyse düzenli biçimler almış. Millî Cephe hükümetleri devrede : “Bana milliyetçiler adam öldürüyorlar dedirtemezsiniz” sözüyle ünlü bir başbakan (ismi lazım değil) iktidarda.

Kahraman kimi gün öğlen saatlerine doğru kantine gelirken, aklında günlük meseleler, gelecek için tasarılar, bir parça dalgın, her zaman gereken dikkati gösteremiyor. Gösterse o sabah Fakülte'nin faşistler tarafından tutulduğunu görecekti ve yolunu değiştirebilecekti. Göremiyor ve kantine doğru yürüyüşünü sürdürüyor. Ama öbürleri onu görür görmez saldırmak için koşmaya başlayınca bizimki “uyanıyor” ve kendisi de koşmaya koyuluyor. Ailemizde sporla en az ilişkisi olan Kahraman uzun ve ince bacakları sayesinde faşistlere fark atıyor ve kantinin kapısına erken varıp, giriyor, kapıyı zamanında kapatıp canını kurtarıyor...

Kahraman'ın anlatılacak daha pek çok öyküsü var :

1991'de Paris VII. Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Protez Bölümü'nde üç buçuk-dört aylık misafir öğretim üyeliği sırasındaki ortak ve keyifli günlerimizde kendisi de epey şey anlattı. O günlerde genç bir bilim adamıydı Kahraman ve mesleğinde yapmak istedikleri için Fransızcasını mükemmelleştirmesi gerekiyordu. Paris'te Fransızcasını geliştirdi. Fransızca kimi

kelimeleri en iyi biçimde telafuz edebilmek için çırpınıp durdu, bu yüzden kendisine çok takıldım. Halâ kimi sözcükleri telafuz edişi aklıma geldikçe tebessüm ederim. Fakülte’de çalışmalarını düzenli olarak yaptı, çok şey öğrendi, kendisi de çok şey öğretti. Birlikte çalıştığı meslektaşları kendisinden çok memnun oldular. Bunu da her karşılaştığımızda bana anlatmaktan zevk aldılar. Sevimli bir insan olarak iz bıraktı.

Paris’teki ortak haftasonlarımızda ev halkından ilk uyanan hep o olurdu ve karşıdaki fırına kadar gidip “deux baguettes dorées et six croissants” deyip iki kızarmış/iyi pişmiş ekme ve altı ay çöreği alıp gelirdi. Böyle bir kardeş sevilmez mi ?

Ricam üzerine Diyarbakır’da haftanın yedi gününü, tek tek ve neler yaptıklarıyla anlattı :

Pazar sabahı erken kalkıp pazara gitmesini, sakın sakın alışverişini yapıp bir haftalık sebzesini, meyvesini, şusunu busunu almasını anlatışı hâlâ aklımda. Erken gidip erken dönüyordu evine, alınanların düzenli bir biçimde yerleştirilmesi de var çünkü işin içinde. Döndüğünde eşi ve çocukları henüz uyanmamışsa kahvaltıyı da büyük bir özenle ve tadına doyum olmaz bir zevkle bizzat hazırlıyordu : Çay, beyaz peynir, zeytin, bal, yağ, reçel, varsa kaymak, mevsimine göre domates, biber ve daha neler neler. Böyle bir eş, böyle bir baba sevilmez mi ?

Kahraman 1976 yılında Gazi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi’ni bitirdikten sonra bir buçuk yıl Çermik Devlet Hastanesi’nde diş hekimliği yapmıştı. Ergani’ye iki adımlık, şirin ve kaplıcasıyla ünlü kasabamızda çalışmak, halkımıza hizmet etmek onun için ayrı bir zevk ve övünç kaynağıydı.

Askerlik sonrasında, 1980’de, Dicle Üniversitesi Diş Hekimliği Protez Bölümü’nde öğretim üyeliğine adım attı. 1984’de

doktorasını bitirdi. Ekim 1995’de doçentlik, 2004’de profesörlük ünvanlarını aldı. Çok çalıştı, çok üretti, çok öğretti.

Kahraman Gündüz Güzel iyi bir öğretim üyesiydi. Kalender ve bilgeydi. Otuz yıldan fazla süren öğretim üyeliğinde binlerce öğrenci yetiştirdi. Bugün öğrencilerinden birkaçını kendi fakültesinde ve diğerlerinde öğretim üyesi olarak bulmamız şaşırtmıyor bu nedenle. Paylaşmasını seven bir insandı. Bilgisini, bildiklerini, çalışmaları ve araştırmaları sonucunda bulduklarını meslektaşlarıyla, öğrencileriyle, yakınlarıyla paylaştı.

Bilimsel ve mesleki dergilerde birçok yazı yayınladı, bilimsel toplantılarda bildiriler sundu. Söyleyecek daha çok sözü, yazacak daha pek çok makalesi vardı. Kendisine ayrılan zaman izin vermedi. Alacağı olsun senin zaman gibi.

Kahraman Gündüz Güzel yaşamı boyunca toplumsal ilişkilere çok önem verdi. Öğretim üyeliği boyunca canı kadar sevdiği kentine ve hemşerilerine zaman ayırmayı ihmal etmedi.

Ergani'de sadece dişi ağırınlar değil herhangi bir sağlık sorunu olanlar da Diyarbakır'a gitmesi gerekince önce onu bulur ondan destek ve yardım alırlardı. Bir de çocukluk arkadaşım Prof. Dr. Zülküf Güneli'den. Gündüz'ün ve Zülküf'ün fakültedeki büroları aynı zamanda birer çare bulma merkezi(ydi). Zülküf Güneli hizmetini sürdürüyor. Erganililer bunu biliyorlar. Erganililer bunları unutmazlar. Nitekim Gündüz'ün Ergani'deki cenaze töreni bunu ispatladı. Halkımız budur işte.

Kahraman Gündüz meslekî örgütlenmeleri asla ihmal etmedi : Diyarbakır Dişhekimleri Odası'nın önemli üyelerinden biriydi. Oda'nın Başkanlığı'nı dört dönem başarıyla sürdürdü. Altı dönem delegelik yaptı, iki dönem Yüksek Disiplin Kurulu üyeliğinde bulundu.

Dişçilik alanındaki değişik dernek ve kurumların üyeliğini de üstlendi.

Diyarbakır Grub'u üyesi olarak zaman zaman görüşlerini grupdaşlarıyla ve hemşerileriyle paylaştı. Grup arşivinde izleri var.

Kimi konularda kamuoyu önünde tek başına veya meslektaşlarıyla birlikte tavır takınmaktan da çekinmedi.

Kardeşim Kahraman Gündüz Güzel, çocukluk ve ilk gençlik aşkıyla evlendi. Böyle bir şans herkese nasip olmaz. Eşiyle mutlu bir aile

hayatı kurdu ve sürdürdü. Bu evlilikten bir kız, bir erkek, iki çocuk dünyaya geldi. Gündüz kural olarak çocuklarına Kürt isimleri taktı. O yıllarda, 1970'lerin sonundayız, yazılı olmayan kurallara göre yasak oldukları iddia edilen isimlerdir bunlar. Anlayan anladı elbette. Erganililer bunu da unutmadılar.

Kızı, Dicle Üniversitesi'nde Halkla İlişkiler Bölümü'nü bitirdi, oğlu Hukuk Fakültesi'ni. Oğlu yüksek lisansını tamamladıktan sonra serbest avukat olarak çalışmaya başladı. Kızı evlendi ve anne oldu. Böylece kardeşim dede olmanın tadına da vardı. Bu tadı daha da sürdürmek isterdi. Bu onun hakkıydı da. Bu ona yakışıyordu da. Ancak başabela hastalık ona bu olanağı vermedi.

26 Mart 2013'te, 62'sinde ve çok genç yaşta aramızdan ayrıldı Kahraman Gündüz.

Kardeşim, iki gözüm benden dört yaş küçüktü. 1951'de ana ve baba ocağımız Ergani'de doğdu. O daha doğmadan ismi saptanmıştı. Galatasaray'ın kayıtsız şartsız taraftarı Ergani Gençlik Spor'un ruhu ve santrforu Tahsin Abem, o yıllarda GS'in çalıştırıcısı ve en ünlüsü Gündüz Kılıç'ın ismini onun için seçmişti. O isim konuldu yanına da Kahraman eklendi.

Ama Gündüz aile üyelerimiz arasında sporla ve hele futbolla hiç mi hiç ilgilenmeyen tek kişiydi. Tamam o da bize uyararak ve bir parça kerhen bile olsa cim bomluydu ama bir gün bizimle top oynadığı görülmemiştir. Bundan ve belki zaman içinde Gündüz Kılıç'ın kimin nesi olduğunu öğrenmesinden Gündüz ismini pek tutmadı. Ve o nedenle Kahraman ismini daha çok kullanır oldu. Bu yüzden birçok yakın arkadaşı, meslektaşı ve öğrencileri onu sadece bu isimle tanırlar. Bu isim ona çok yakışıyordu.

Kahraman Gündüz Güzel gerçek doğum tarihine rastlayan günün hemen ertesi seçti aramızdan ayrılmak için. 1951'in 25 Martında

doğmuştu, 62 yıl ve bir gün sonra elveda dedi. İnsanın kardeşini unutmaması mümkün değildir. Kardeşimi asla unutmayacağım gibi tam doğum günümde dünyamıza ve bizlere elveda demiş olması sonucu vefat tarihini de hiç unutmayacağım. Güzel ailesinde kimi kez böyle oluyor, biri öbürünün doğum tarihinde aramızdan ayrılıyor. Bu da ilginç bir mesele. Birkaçımızın mart ayı sonunda ve nisanın hemen başında doğmuş olması da vurgulanmaya değer. Çoğumuz “ilkbahar çocuğuyuz”. Kimseler alınmayacak olursa “Newroz çocuğuyuz” da demek isterim burada.

Diyarbakır’da 28 Mart 2013 perşembe günü Dicle Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi’nde düzenlenen törende ve Ergani’deki cenaze töreninde, hayırsever bir hemşerimizin Diyarbakır’da kurduğu Ergani Taziye Evi’nde taziyelerini sunan, yasımıza katılan, bizlerle birkaç saat oturan kadın ve erkek, genç ve çocuk, herkese ailem ve kendi adıma teşekkür ediyorum. Onlara hepimizin başı sağolsun, sizler sağolun, sizler varolun diyorum. Bu zorlu günlerimizde Güzel ailesini yalnız bırakmayan, Kahraman Gündüz’ün vefatını öğrenir öğrenmez telefon ederek, ileti gönderek taziyelerini bildiren, acımızı paylaşan dost, arkadaş, meslektaş, akraba ve ülkenin dört bucağındaki Diyarbakırlı ve Erganili hemşerilerimize, Güzel ailesi ve kendi adıma burada da en derin ve samimi teşekkürlerimi sunmak isterim. Sizler sağolun. Sizler varolun.

Bu toprakların çocuğu genç bir bilim adamını yolcu ettik. Evet kardeşlerim yeri doldurulamaz bir insan arkasında iyi anılar bırakarak gitti. Bize, ailesine ve aile üyelerinin herbirine tek tek, onun anısını yaşatmak kalıyor. Unutulmaması için çabalamamız da şart. Kardeşimdi ve kalender bir dostumdu. Bilgeydi yaşamışlıklarının ışığı altında.

Kardeşim Ergani'deki aile kabristanımızda toprağa verildi. Babamızın yanında ve Makam Dağı ile kadim Hilar arasında o da yerini aldı. O yine halay başıdır.

Kalanlar yaşatır/gidenlerin anılarını/çığlıklarında

Çığlıklarımızda/isimleri/gidenlerin.

M. ŞEHMUS GÜZEL

Gidenlerin Ardından

ekitap.ayorum.com